

Oslo kommune
Utdanningsetaten

Plan for leseopplæring og elevenes leseprogresjon

Bokstavene

Hva er en bokstav?

En besynderlig ting –

en linje, en strek, en prikk og en ring

og så er det slik den skal være.

En liten bokstav sier ikke det spor,

men sammen med andre blir de til ord

som lærer deg det du skal lære

Avdeling for pedagogisk utvikling og kvalitet

Utdanningsetaten i Oslo

Innhold

Bakgrunn:	2
1. Ledelsens innledning	3
2. Skolens styringsparametere innenfor lesing	4
3. Skoleomfattende styrkingstiltak.....	5
Prioriterte styrkingstiltak for svake lesere	5
Elever med vedtak § 2-8.....	5
Lesestimulering	6
4. Lesing, målretting og lesemåter	7
Lesing.....	7
Målretting.....	8
Lesemåter	9
5. Læringsstrategier.....	10
Kategorisering av læringsstrategier	11
6. Lesestrategier	12
Kategorisering av lesestrategier.....	13
7. Systematisk arbeid med ord og begreper (Se <i>Språkbroen</i> kap. 11).....	14
Ordlæringsstrategi.....	15
Valg: Knytte til metoder og arbeidsmåter.	16
8. Lesing som grunnleggende ferdighet	17

9. Skolens ideal – kriterier og tegn på god praksis	19
10. Leseopplæring for de enkelte trinn	21
1.trinn:	21
2.trinn:	25
3.trinn:	29
4.trinn:	33
5.trinn:	37
6.trinn:	41
7. trinn:	45
11. Eksempel på plan for dokumentasjon av leseprogresjon. 3 stopp – punkt pr. semester	49

Bakgrunn

Lesing er en av fem grunnleggende ferdigheter, og ferdigheten er helt avgjørende for læring i skolen. Det leses i alle fag, og alle lærere er leselærere. En målrettet, systematisk og enhetlig praksis i leseopplæringen er viktig for å sikre god progresjon for den enkelte elev. Skolens plan for leseopplæring og elevenes leseprogresjon skal tydeliggjøre ambisjoner og gi retning for innsatsen. Planen skal bygge på og utdype prioriteringer og ambisjoner i skolens strategiske plan.

Den enkelte skole skal utarbeide en egen lokal plan. Alle hovedområdene i malen må være med i planen. Den må ivareta både skoleovergripende strategier, prinsipper og tiltak, samt konkrete planer for det enkelte trinn. Planen skal revideres årlig på bakgrunn av evaluering av måloppnåelse og en vurdering av tiltakenes treffsikkerhet. Planen skal være styrende for alle læreres arbeid med lesing.

1. Ledelsens innledning

Hovedmålet for leseplanen er å kvalitetssikre leseopplæringen til elevene ved Vestli skole

I dette ligger det at vi vil at alle elevene skal:

- bli funksjonelle språkbrukere, muntlig og skriftlig.
- få den mulighet og støtte de trenger til å utvikle en lese- og skriveglede som fremmer funksjonell lese- og skrivekytighet i et livslangt perspektiv.
- få den mulighet og støtte de trenger, slik at vi forbygger lese- og skrivevansker.

Lesing er en grunnleggende ferdighet. Det betyr at lesing er en del av alle fag i skolen.

Med *kvalitetssikre* mener vi at leseplanen skal være forpliktende for alle som arbeider med læring ved skolen.

Mål, kartlegging og oppfølging er en sentral del av kvalitetssikringsarbeidet og skal være felles for skolen.

Planen er strukturert på en slik måte at man unngår tilfeldige faktorer i språk- og leseopplæringen, samtidig som alle ansatte opplever den som en idébank når det gjelder ulike metoder.

Gode språkferdigheter er inngangsnøkkelen til kunnskap, og det å lære elever lesekunsten er en av opplæringsinstitusjonenes viktigste oppgaver.

Barn lærer på ulike måter og det er viktig å variere opplæringen og trekke inn elementer fra ulike metoder.

Ca 88% av elevene har minoritetsspråklig bakgrunn. Norskferdighetene innen denne gruppen varierer fra de som nærmest i praksis har norsk som morsmål, til elever som har et dårlig utviklet norsk språk. De har et greit overflatespråk, men mangler begrepsforståelse i stor grad..

40 % av elevene har vedtak om særskilt norskopplæring. Skolen har stort fokus på forsterket tilpasset undervisning og bruker ulike metoder, som f.eks, TIEY og Fagtekst i fokus. Skolen har også utarbeidet en forpliktende aktivitetsplan med begrepsinnlæring.

Opplæringen skal ta utgangspunkt i elevens faglige nivå. Det er viktig at alle får oppleve mestring for å få positive læringserfaringer.

Individuell observasjon og skolens felles kartleggingsplan av elevens læringsutbytte skal danne grunnlag for tilpasset opplæring.

Ledelsen vil sikre at planen brukes, evalueres og utvikles gjennom å sørge for at alle team gjennomgår planen ved skoleårets start og innarbeider tiltak i fagplaner for skoleåret. Leseplanen skal være tema i ledelsens samtaler med plangruppa, teamene og enkeltlærere. Leseplanen skal være tema på minst to fellestider vår og høst, der lærere deler erfaringer og evaluerer tiltakene i planen – virker de, utvikler de elevenes tenkeferdigheter, eller bør de endres

2. Skolens styringsparametere innenfor lesing

Planen skal bidra til økt lesekompetanse for den enkelte elev. Skolens måltall må således sees i sammenheng med aktivitetene i planen, og skolene må evaluere planen med utgangspunkt i den dokumenterte resultatutviklingen på skolen samt med den enkelte elevs dokumenterte resultater og ambisjoner sett i lys av de individuelle planene for leseopplæringen. Se vedlegg 5

Styringsparameter	Skolens resultater 2021	Skolens mål 2022	Skolens resultater 2022	Skolens mål 2023
Leseferdighet 1.trinn – delprøve 6 – Å lese er å forstå				95% over BG
Leseferdighet 2.trinn – delprøve 4 – Å lese er å forstå				90 % over BG
Leseferdighet 3.trinn – delprøve 4 – Å lese er å forstå				90 % over BG
Nasjonal prøve i lesing, 5.trinn, nivå 1	28,4 %		24,1 %	20 %
Nasjonal prøve i lesing, 5.trinn, nivå 3	9,5 %		17,2 %	25 %
Nasjonal prøve i lesing, 8. trinn, nivå 1 og 2				
Nasjonal prøve i lesing, 8. trinn, nivå 4 og 5				
Nasjonal prøve i lesing, 9. trinn, nivå 1 og 2				
Nasjonal prøve i lesing, 9. trinn, nivå 4 og 5				

3. Skoleomfattende styrkingstiltak

Prioriterte styrkingstiltak for svake lesere

Målet er at all organisering av forsterket og tilpasset språkopplæring utenfor klassen skal sees i sammenheng med opplæringen for hele klassen og forsterke fellesundervisningen

Hva	Målgruppe	Hvordan /organiseringsform	Ansvar
Lesekurs for å styrke spesifikke delferdigheter i lesing som avkoding, leseflyt, forståelse og motivasjon	Elever under kritisk grense 1.-3.tr. Elever på nivå 1 og lavt nivå 2 NP, 4.-7.tr.	Små grupper i 6-8 uker. Elevenes læringsutbytte skal kartlegges etter lesekurset.	Teamet/ trinnets spesialpedagog /Ferdighetskoordinatorene på 1.-4.trinn.
Matte-kurs for å styrke elevenes forståelse av det matematiske språket.	Elever på alle trinn som strever med å forstå.	Små grupper i 4-6 uker. Elevenes læringsutbytte skal kartlegges etter lesekurset.	Teamet i samarbeid med

Elever med vedtak § 2-8

Hva	Målgruppe	Hvordan / organiseringsform	Ansvar
NISK og analysebegreper Muntlig språktrening	Elever på 1.-4.trinn som er under gjennomsnitt på NSL	Små grupper, 4-5 elever.	Ferdighetskoordinatorene

Begrepslæring i henhold til skolens aktivitetsplan	Alle elevene på 1.-7.trinn	I henhold til fastsatte uker og rutiner for turer/utflukter	Trinnet
Arbeid med ord og begreper før oppstart av nytt tema	1.-7.trinn	Klassevis/smågrupper etter behov	Trinnet
Veiledning og støtte i norsk, små grupper i klassen	Alle elever med vedtak om §2.8	I klasse	Trinnet/ Ferdighetskoordinatorene

Lesestimulering

Felles innsatsområder for hele skolen:	Innhold	Ansvarlig	Tid
Litteraturuke - høst	Fellesuke for hele skolen. Norske forfattere	Trinnene /plangruppa/ledelsen	Forslag: Uke 46- 13.11-10.11
Litteraturuke - vår	Fellesuke for hele skolen. Utenlandske forfattere	Trinnene /plangruppa/ledelsen	Forslag: Uke 22- 28.5-1.6

4. Lesing, målretting og lesemåter

Lesing

Hva er lesing? Lesing = avkoding forståelse

Hva er lesekompetanse?

- Leseglede – å lese er en verdi i seg selv, for opplevelse, engasjement og identifikasjon
- Språklige ferdigheter – avkoding og forståelse, evne til å konstruere mening i ulike tekster
- Lese – og læringsstrategiske ferdigheter – evnen til å lese målrettet, velge lese måte, reflektere over egen leseprosess og vurdere egne strategiske valg (metakommunikasjon)
- Informasjonskompetanse – å hente ut informasjon fra ulike kilder, å velge, vurdere, tolke og analysere kritisk
- Kulturell kompetanse – språk og symboler er kulturelt betingede fenomener

Når elevene leser i fagene for å utvikle faglig forståelse, er det tre aspekter ved leseforståelsen som beskrives i LK06. **Dette er aspektene å finne informasjon, å tolke og sammenholde, samt å reflektere og vurdere.** Elevene må derfor trene opp de ferdigheter som forutsettes for å mestre dette.

	Mestringsnivå 1	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 3
Finne	Lokalisere tydeleg uttrykte element i ein tekst med lite konkurrerende informasjon	Lokalisere tydeleg uttrykte element i ein tekst med klart konkurrerende informasjon	skilje sterkt konkurrerende informasjon frå informasjon som er relevant for oppgåva
Tolke og sammenholde	trekkje enkle slutningar eller oppfatte hovudtemaet i ein tekst når innhaldet er tydeleg uttrykt i teksten	Oppfatte hovudtemaet og forstå samanhengar som ikkje er tydeleg uttrykte i teksten	Forstå motsetningsfylt innhald og komplekse samanhengar i teksten
Reflektere og vurdere	Bruke personlege meiningar til å kommentere form eller innhald i ein tekst	Identifisere formelle trekk ved tekstar og ta stilling til eller vurdere innhaldet i teksten	Bruke kunnskap om språk og tekst til å identifisere og takle meir komplekse trekk ved form og innhald i teksten

Målretting

Det er en forutsetning at elevene vet hva hensikten med lesingen er. Skal de øve på delferdigheter i lesing, lese for å finne informasjon, eller lese for lære noe spesielt i faget? Fagene har sine særegne tekster. Elevene må lære å lese fagets tekster. Dette innebærer kunnskap om ulike tekstsjangere.

Målet med lesingen har betydning for hvilken lese måte som er hensiktsmessig. Elevene bør derfor lære ulike lese måter som de etter hvert skal mestre å velge å bruke selvstendig.

Elevene skal lære seg å uttrykke formålet med lesingen. For å kunne nå dette målet må elevene kunne:

- forklare hva læringsmål er
- forklare hensikten med læringsmål
- arbeide etter læringsmål
- sette egne læringsmål

Elevene må lære ulike lese måter, få anledning til å prøve dem ut og den veiledningen som er nødvendig for å justere egne valg/lesevaner. De må også få anledning til å drøfte erfaringene sine i læresamtaler og skrive om dem i egne læringslogger. Slik vil de gradvis utvikle strategiske ferdigheter på målrettingsområdet.

Også ved innføring, valg og drøfting av lese måter – understrekes behovet for samarbeid i lærergruppen. Har norsklæreren i en periode vektlagt en bestemt lese måte, er det eksempelvis naturlig at lærere i samfunnsfag, naturfag og RLE også benytter denne. Det vil også være aktuelt å drøfte om en skal gjøre likt i alle fag eller om en skal presentere ulike lese måter i ulike fag og la elevene drøfte erfaringene: *I samfunnsfagboka er det mange tekster som kan skimleses, hvilke tekster er det? Hvordan fungerer skimlesing når dere skal løse oppgavene i naturfag? Når er det lurt å letelese osv.*

Forutsetningen for at elevene skal velge og vurdere egne lese måter, er at de har et repertoar å velge ut fra. Derfor er det viktig at lærere i de forskjellige fagene:

- vektlegger ulike lese måter for ulike fagtekster

- gir veiledning
- legger til rette for selvstendig arbeid der elevene får mulighet til å velge lese måte ut fra egne læringsmål

Videre bør lærerne invitere elevgruppen til metakognitive samtaler (konferanser) om sammenhengen mellom valg, innsats og utbytte:

Er denne lese måten mest effektiv i forhold til læringsmålene/de læringsmålene vi nå har? Hadde vi skimmet raskt gjennom teksten først, da ville vi kanskje ha oppdaget at den ...? Slik vil elevene gradvis få reelle muligheter for å ta ansvar for egen læring og sette egne mål.

(Leselos side 19 og 20, Lesesenteret)

Lesemåter

Å utvikle innsikt om ulike lese måter og lære å koble disse til konkrete læringsmål handler først og fremst om å erkjenne at det er forskjellige måter å lese på. (Fra Lesesenteret i LESELOS, side 23)

Nærlesing vil si å lese og bearbeide teksten på ulike måter for å lære. Den som nærleser tar i bruk ulike forståelsesstrategier (se områdene forforståelse, leseforståelse og metakognisjon). Lineær lesing er å lese en tekst fra en klart definert begynnelse og til en like definert slutt. Romaner, noveller og de fleste læreboktekster leses som regel lineært. Ikke-lineær lesing eller diskontinuerlig lesing kreves når en skal lese tekster som ikke har en klar begynnelse eller slutt. Begrepet brukes gjerne for å beskrive lesing av sammensatte tekster og hypertekster.	Stillelesing er å lese stille for seg selv, og er trolig den vanligste lese måten både for fritidslesing og lesing i skolesammenheng. Opplevelseslesing er lese måten elevene oftest bruker i frilezing på skolen eller hjemme. Opplevelseslesing - av både skjønnlitteratur og faglitteratur - gir elevene leseerfaringer. De etablerer egne leseroller og lesevaner, og de kan bevisst og/eller intuitivt prøve ut ulike forståelsesstrategier.	Skumlesing/skimming benyttes når målet er å skaffe seg oversikt over en tekst. Å skumlese forutsetter relativt trygg leseferdighet. Leserne må lese og finne meningsbærende ord i setninger og avsnitt, og utnytte egne kunnskaper både om tema og om tekststruktur til å danne seg et bilde av hva teksten kan dreie seg om, hva det kan være viktig å se nærmere på og hva en like gjerne kan hoppe over. Letelesing brukes når en er på jakt etter detaljer i en tekst. Letelesing leder sjelden til en helhetlig forståelse, men kan være hensiktsmessig når formålet med lesingen er å finne svar på konkrete spørsmål.	Korlesing er å lese høyt sammen med andre. Lesemåten egner seg spesielt godt når målet er å styrke leseflyt. Når lærer leser i kor sammen med elevene kan hun støtte dem ved å tydeliggjøre uttale av vanskelige eller ukjente ord, modellere intonasjon og skape liv i teksten. Høytlesing handler i denne sammenhengen ikke om å bli lest for, men at elevene leser tekst høyt for seg selv og/eller sammen med andre. Denne lese måten er vanlig i begynneropplæringen, men på høyere klassetrinn praktiseres den stort sett bare i fremmedspråkene. Det er en god støttestrategi fordi elevene slik får både artikulatork og auditiv feedback for kontroll av egen lesing.

5. Læringsstrategier

Læringsstrategier er fremgangsmåter elevene bruker for å organisere sin egen læring. Det er strategier for å planlegge, gjennomføre og vurdere eget arbeid for å nå læringsmål. Det innebærer også refleksjon over nyervervet kunnskap og anvendelse av den i nye situasjoner. Gode læringsstrategier fremmer elevenes motivasjon for læring og evne til å løse vanskelige oppgaver også i videre utdanning, arbeid og fritid. (Kunnskapsløftet Del II)

En elevs læringsstrategi er en framgangsmåte der eleven tar i bruk alle de metoder, teknikker, midler og personlige ressurser (ferdigheter og kunnskaper) som er tilgjengelig for ham/henne for å;

- nå læringsmålene
- for å reflektere over dem
- for å overføre og bruke dem i nye situasjoner og ulike tider.

*Man leser ikke med øynene,
men med sine erfaringer*

Kamil Øzerk

Kategorisering av læringsstrategier

Metakognitive læringsstrategier

Kognitive læringsstrategier

Sosiale og affektive læringsstrategier

- Planlegge for læring - Overvåke egen tenking - Overvåke egen forståelse - Overvåke egen produksjon - Vurdering av eget arbeid - Tenke over sin egen læring og tenking - Stille spørsmål til seg selv om læringsoppgaven - Tenke over hva man vet, vil eller forventer å lære - Tenke over hva man har lært om et gitt tema	- Tenke over et tema før en leser et kapittel om det - Tenke over hva en allerede kan om det temaet - Tenke over hva en vil eller forventer å lære - Å relatere det nye lærestoffet til det man allerede kan om temaet - Å ta notater mens man leser i ei bok eller lytter til læreren - Å foreta idemyldring om et tema i begynnelsen - Å lage tankekart før og etter opplæringen - Å lage tankekart og oversiktskart eller begrepskart under opplæringen i et tema - Å identifisere sentrale ord og begreper i en tekst - Å understreke sentrale ord, begreper og ideer i en tekst - Å bruke markeringspenn, å lage diagrammer eller historie-linjer, å lage sammenligningstabeller eller diagrammer og å lage korte oppsummeringer	- Å delta i interpsykologiske prosesser, samspill og samarbeid med andre - Å delta i kooperative læringsaktiviteter - Å spørre andre og/eller undersøke i referansebøker, på internett og lignende når en ikke forstår - Å snakke med seg selv og opprettholde innsatsvilje i møte med krevende lærestoff

6. Lesestrategier

Lesestrategier kan enkelt beskrives som *alle de tiltak leseren kjenner til og kan iverksette for å fremme leseforståelse* (Roe, 2011: 84).

Når man skal planlegge undervisning med tanke på å utvikle elevenes strategiske ferdigheter og leseforståelse, er det hensiktsmessig å dele arbeidet inn i tre faser (Kulbrandstad, 2003: 185):

Før lesing: Hva skal skje før lesingen tar til?

Under lesing: Hva skal skje under selve lesingen?

Etter lesing: Hva skal skje i etterkant Lesestrategier kan være strateger leseren bruker før lesingen, under lesingen og / eller etter lesingen.

Kategorisering av lesestrategier

1. Overvåkingsstrategier

Brukes for å vurdere og kontrollere egen leseforståelse.

-Kan brukes i forkant av lesing, for å få kontroll over egen situasjon. Vurdere om tekstens vanskelighetsgrad passer.

-Kan brukes under lesing for å oppklare problemer som kan oppstå. Vite hva en gjør når en møter vanskelige ord.

-Kan brukes etter lesing for å kontrollere om målet med lesingen er nådd

2. Organiseringsstrategier

-Skape bedre oversikt over tekstinholdet og hjelpe elevene med å konstruere indre sammenheng mellom tekstens ulike deler

-Å gruppere og ordne informasjon – organisere informasjonen

-Å omforme innholdet i teksten til en visuell form for å få oversikt over innholdselementer i tekst

3. Utdypningsstrategier

- Utdypningsstrategier brukes for å gjøre teksten mer meningsfull ved at den nye informasjonen bearbeides, utdypes, utbroderes, og berikes i lys av den kunnskapen leseren har fra før.

- Det handler om å trekke slutninger, om å finne sammenhenger mellom elementer i teksten, og relatere innholdet til egne erfaringer, leseopplevelser og kunnskaper.

- Oppsummere og bearbeide, og videreutvikle innholdet ved å danne og utforske nye hypoteser og faglige problemstillinger.

4. **Hukommelsesstrategier**

Enkle hukommelsesstrategier som brukes for å velge ut og repetere informasjon fra teksten. Det kan være å lese teksten om igjen, å streke under nøkkelord eller å bruke visuelle holdepunkter for å huske teksten, som for eksempel tegnekart

7. Systematisk arbeid med ord og begreper (Se *Språkbroen* kap. 11)

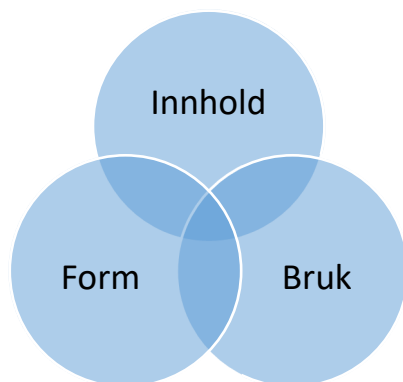
Begrepskategorier:

- Analysebegreper

- Hverdagsbegreper / førfaglige begreper
- Faglige begreper

Ordlæringsstrategi

I arbeid med ordets dybde er det tre aspekt man bør fokusere på i opplæringen: Ordenes innholdsside, formside og bruksområde. Målet er at elevene utvikler en strategisk tenking om ord som de kan dra nytte av når de møter nye ord i tekst.

Jfr. Bloom og Laheys språkmodell

Innhold (semantikk)

- Å kjenne til det innholdet som er knyttet til ordet. Til hvert språklige uttrykk svarer det et bestemt innhold fra vår erfaringsverden. Det språklige innholdet ordet får er i utgangspunktet helt tilfeldig.

- Å kjenne det nettverk av assosiasjoner som knyttes mellom ordet og andre ord i språket
- Å kjenne de positive og negative bibetydningene av ordet
- Semantikken er knyttet til en persons samlede erfaringsbakgrunn og kognitive kapasitet

Valg: Ord fra aktuelle fag og tema det undervises i. Elevene skal lære strategier for å forstå hva ord betyr.

Form - språkets struktur (fonologi, morfologi og syntaks)

- Å kjenne til ordets syntaktiske og morfologiske oppførsel
- Å kjenne til ordets semantiske komponenter
- Å kjenne til ordets avledningsmuligheter
- Å kjenne til hvilke andre ord som ofte brukes sammen med ordet

Valg: Knytte til språklig fokus i norskfaget.

Bruk (pragmatikk)

- Bruke og tolke språket i sosial og faglig kontekst
  - Å kjenne ordets stilistiske og sosiale bruksområder
- Valg: Knytte til metoder og arbeidsmåter.

8. Lesing som grunnleggende ferdighet

Kunnskapsløftet slår fast at lesing er en grunnleggende ferdighet som elevene trenger i alle fag. Lesing står også sentralt i forhold til de andre kompetansene som planen trekker frem: muntlig, skriftlig, tallmessig og digital.

Disse ferdighetene henger på mange måter sammen. Det er lite fruktbart å se på dem som separate områder for øving og opplæring: Den digitale kompetansen vil alltid innebære lesing, tekstene må leses på tradisjonelt vis, men samtidig krever skjermttekster nye strategier å orientere seg på. Å kunne regne oppfatter vi vanligvis som en annen kompetanse enn å kunne lese. Men begge kompetanser forutsetter at du kan fortolke et tegnsystem og forstå hensikten med dem.

Fagene representerer ulike tekstkulturer. Elevene møter ulike sjangere med ulikt språk og ulik organisering av teksten. Det finnes klare forskjeller på tekstene i de naturvitenskapelige fagene, de humanistiske fagene og de samfunnsvitenskapelige fagene. Det er ikke gitt at elevene får til å lese fagenes tekster med forståelse og innsikt uten at vi hjelper dem med det. Tidligere har leseopplæringen vært knyttet til norskfaget, nå erkjenner vi at de ulike fagtradisjonene byr på ulike leseutfordringer for elevene. Lesing må derfor trenes og videreutvikles i alle fag.

Til hvert fag i Kunnskapsløftet er det en beskrivelse av hva lesing i faget innebærer. Oversikten under viser hvilke ulike aspekt ved lesing som skal vektlegges i hvert fag, **hvilke teksttyper og hvilke ulike meningsskapende ressurser elevene skal kunne lese**. Matrisen viser at elevene skal få møte og bruke et mangfold av tekster i ulike sjangre, og det at de skal få møte autentiske tekster, ikke bare læreboktekster, forsterker skolens mandat om livslang læring.

For å gi god leseopplæring, anbefales det at lærerne vektlegger de generelle beskrivelsene av hva lesing er i hvert fag mer enn kompetansemålene i fagene, fordi kompetansemålene er for svakt formulert når det gjelder lesing i flere fag (Mork og Erlien, 2010; Frønes, Roe og Vagle, 2012).

Å kunne lese i norsk er en grunnleggende ferdighet som norskfaget har et særskilt ansvar for gjennom den første leseopplæringen og den videre leseopplæringen som foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Lesing er både en ferdighet og en kulturell kompetanse. Å kunne lese omfatter både å kunne finne informasjon i ulike tekster, å lære fag og å oppleve og forstå resonnementer og framstillinger i et bredt spekter av tekstformer. Lesing er avhengig av kulturforståelse, og samtidig utvikler lesing kulturforståelse. Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for læring og opplevelse og for å forstå seg selv og være deltaker i samfunnet

Å kunne lese i matematikk innebærer å tolke og bruke tekster med matematisk innhold og med innhold fra dagligliv og yrkesliv. Slike tekster kan inneholde matematiske uttrykk, diagram, tabeller, symboler, formler og logiske resonnement.

Å kunne lese i KRLE innebærer å *oppleve og forstå tekster*. Lesing brukes for å *innhente informasjon, reflektere over, tolke, søke mening i og forholde seg kritisk og analytisk til fortellinger og fagstoff i så vel tradisjonell som multimedial formidlingsform*.

Å kunne lese i naturfag dreier seg om å *samle informasjon, tolke og reflektere over innholdet i naturfaglige tekster, brosjyrer, aviser, bøker og på Internett*. Lesing i naturfag innebærer også *lesing av bruksanvisninger, oppskrifter, tabeller, ulike diagrammer og symboler*.

Å kunne lese i samfunnsfag innebærer å *sette seg inn i, granske, tolke og reflektere over faglige tekster og skjønnlitteratur med stigende vanskegrad for å oppleve kontakt med andre tider, steder og mennesker*.

Å kunne lese i kroppsøving handler om å kunne hente, tolke og forstå informasjon fra fagspesifikke tekster. Dette gir grunnlag for å vurdere viktige sider ved arbeidet i faget. Lesing handler også om å lese kart og forstå symbol.

Å kunne lese i kunst og håndverk dreier seg blant annet om å kunne tolke tegn og om å få inspirasjon til skapende arbeid. Visuell kommunikasjon gjennomsyrrer faget og bidrar til utvikling av tekstforståelse. For å nyttiggjøre seg informasjon og unngå å bli lurt av visuell retorikk er det viktig å kunne lese og forstå ulike tekstuttrykk. Tolking av diagrammer og andre visuelle representasjoner, som for eksempel bruksanvisninger og arkitekttegninger, danner grunnlag for viktige beslutninger.

Å kunne lese i musikk dreier seg om å kunne tolke og forstå ulike musikalske uttrykk, symboler, tegn og former for notasjon. Evne til å konsentrere seg over tid er en viktig forutsetning for lesing. Gjennom lytting, musisering og tolkning av musikalske uttrykk og symboler gir musikkfaget viktige bidrag til dette. Lesing av tekster vil være av betydning som grunnlag både for ens egen komponering og som en kilde til refleksjon.

Å kunne lese i mat og helse innebærer å tolke, granske og reflektere over faglige tekster med stigende vanskegrad. Det handler om å kunne samle, sammenligne og systematisere informasjon fra oppskrifter, bruksanvisninger, varemerking, reklame, informasjonsmateriell og andre sakprosaetekster, og vurdere dette kritisk ut fra formålet med faget.

9. Skolens ideal – kriterier og tegn på god praksis

Kriterium	Tegn på god praksis
Skolen som organisasjon prioriterer leseopplæringen	• Skolen har en plan for leseopplæringen • De ansatte får mulighet til kompetanseheving på området • Det er en plan for • Kartlegging av leseferdigheter • Oppfølging av resultatene • Skolen legger til rette for didaktisk refleksjon og kompetanse – og erfaringsdeling rundt leseopplæringen • Skolen bruker timerressursene fleksibelt • Skolen har et godt utvikla bibliotek. Elevene får opplæring i bruk og har ofte tilgang på dette • Skolen fokuserer på forskning omkring leseopplæring og legger til rette for at lærere er oppdatert på dette
Læreren gir tilpasset opplæring i lesing og prioriterer lesestimulerende arbeid	• Læreren er en god rollemodell når det gjelder lesing • Læreren lager tydelige læringsmål for lesingen • Læreren kjenner elevenes leseferdighet og gir tydelig veiledning på tilpassede lese – og tolkningsoppgaver • Læreren har rutiner for oppfølging av leselekser • Læringsarenaen er innredet slik at det stimulerer leseopplæringen, blant annet ved at elevene har tilgang på variert lesestoff og lett finner informasjon om lese- og læringsstrategier han/hun kan bruke • Læreren underviser og veileder i varierte former for lesing: repetert lesing, stillelesing, korlesing, skumlesing m.m.
Alle lærere ved skolen er leselærere	• Alle vet at alle elever kan utvikle sine leseferdigheter og at alle elevene har ulike forutsetninger • Alle vet hvilke lesestrategier som er hensiktsmessige til enhver tid, og lærer elevene å bli strategiske lesere • Alle vet at det er viktig å motivere elevene, og hvordan • Alle sørger for at elevene har tilgang på et bredt utvalg av tekster • Alle legger vekt på å vurdere elevene i leseutviklingen, og gjør dette på ulike måter og til ulike formål. Alle vet at dette er med på å videreutvikle leseferdighetene til elevene, og har også fokus på underveisvurderinger

Alle lærere er gode modeller for varierte lese- og læringsstrategier	• Alle har god klasseledelse og er en god rollemodell, og vet at dette er inspirerende og motiverende for elevene • Alle bidrar til å skape et godt klassemiljø, etablere arbeidsro og motivere til arbeidsinnsats • Alle planlegger øktene sine godt, også med tanke på hvilke lese- og læringsstrategier som er hensiktsmessige til enhver tid. • Alle jobber med å få god flyt i undervisningen og dette krever også langsiktig planlegging • Alle modellerer de lese – og læringsstrategier som skal brukes
Eleven medvirker og har delansvar for egen læring – Vurdering for læring	• Elevene kjenner målene som er knyttet til leseferdigheter • Elevene får mulighet til å vurdere egen utvikling og måloppnåelse i lesing • Elevene bruker varierte lese – og læringsstrategier tilpasset læringens formål • Elevene har tilgang på et rikt utvalg av tekster • Elevene liker å lese • Elevene leser på fritida • Elevene følger opp leseleksa • Elevene reflekterer jevnlig over det de leser – både muntlig og skriftlig
Foreldre/foresatte er delaktige i elevenes leseopplæring	• Foreldre/foresatte kjenner læringsmålene for leseferdighet • Foresatte får beskjed om fokusområder innen lesing på lekseplanen ukentlig • Ledelsen informerer på foreldremøte • Foreldre/foresatte er kjent med resultatene fra kartlegginger som skjer på skolen • Foreldre/foresatte er kjent med forventningene som er knyttet til dem i forbindelse med leseopplæringen • Foreldre/foresatte følger opp leseleksa • Det er lett for foreldre/foresatte å ta kontakt med skolen • Skolen tar innspill fra foreldre/foresatte på alvor • Lærer informerer om leseutvikling på utviklingssamtalene som finner sted 2 ganger i året. • Ledelsen informerer om arbeidet med leseutvikling på foreldremøter

10. Leseopplæring for de enkelte trinn

1.trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold. Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting - Mål - Lesemåter - Nye sjangere (Sjangere fra tidligere år holdes ved like)	Mål • Lese store og små trykte bokstaver • Se sammenhengen mellom skrift og tale • Lære alfabetet – vokaler og konsonanter Rekkefølge: ISOLAFEM • Lydere for å lese ukjente ord • Gjenfortelle sentrale hendelser i en hørt tekst med egne ord • Arbeide kreativt med tegning og skriving i forbindelse med lesing Nye sjangere • Bilder • Symboler • Rim og regler • Dikt • Sang • Eventyr • Fortelling	Lesemåter • Parlesing • Veiledet lesing • Repetert lesing • Høytlesing – av en voksen eller seg selv • Lesestunder • Lese bilder og symboler

Lærings- strategier Metakognitive, kognitive, sosiale og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluere eget arbeid for å nå læringsmål	Planlegge • Aktivere forkunnskap og erfaringer – idemyldring i fellesskap • Forstå hva man skal lære Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Overvåke egen forståelse • Visualisere • Begrepsbevissthet • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold Evaluere • Tenk over hva du har lært • Evaluering av læringsprosessen	Planlegge • VØS i VØSLE Gjennomføre • Stopp og tenk underveis • Læringspartnere – jobbe systematisk med Think – pair – share. • Lytteposisjon (lytteoppdrag, se vedlegg XXX) • Tankekart (tegning) • Tokolonnenotat • Læresamtale (se vedlegg XXX) Evaluere • Samtale om tema. • LE i VØSLE
Lesestrategier - Før lesing - Under lesing - Etter lesing	Før • Trekke frem forkunnskap og tidligere erfaringer med modellering fra læreren og i samarbeid med andre	Før • Samtale om tema og avklare sentrale begreper • Tankekart med modellering av lærer (tegning). • Målretting (formål med lesinga) • B og O i BISON

	• Foregripe tekstens innhold ved å stille undrende spørsmål • Vurdere tekstens form Under • Være bevisst på at man har med seg tankene sine • Reflektere over tekstens innhold • Reflektere over egen forståelse • Gjennom modellering få innsikt i strategier man kan bruke for å gjenopprette forståelse Etter • Integrere det du har lest med det du kan fra før – skjemabygging • Vurdere om det er et budskap • Utvide den proksimale utviklingssonen • Vurdere egen forståelse og innsats	Under • Lesetegn: ? • Lydere ukjente ord • Jobbe parallelt med å lytte til, lese og forme bokstavene • Enkle leseoppdrag (finne lyder, etc.) • Undringsspørsmål – lærer stiller spørsmål fremover i teksten Etter • Gjenfortelle innhold som oppramsing med veiledning/støttespørsmål. • Tankekart (tegning) • Tokolonnotat • Uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegning, sang og andre estetiske uttrykk. • Læresamtale • Skuespill/dramatisering/rollespill
Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold	Utvide ordforrådet Lære minst to analysebegreper i uka, knyttet til tema i ulike fag. Visualiseres i klasserommet og	Innhold • Samtale om bilder, begreper og bokstaver • Samtaler om bilder i sammenheng med tekst • Tankekart med ord, bilde og/eller tegning • Assosiasjon

- Form - Bruk	danner grunnlaget for klassens ordbank. Taktill støtte skal etterstribes. Analysebegreper; form, mønster, stilling, antall, størrelse, plass, retning, lyd (se liste for vedlegg over begreper knyttet til dette – se Magne Nyborg) Systematisk arbeid med sentrale begrepskategorier (Språkbroen s. 99) Nye ordklasser • Preposisjoner • Spørrepronomen (hvem, hva, hvor) • Personlig pronomen (jeg, meg, deg, seg) • Determinativer - eiendomspronomen (min, din, hans)	• Forskjellslæring • Likhetsopdagelse Form • Finne ord i ord (sammensatte ord) • Stavelser • Lydjakt • Rim • Lesing av non-ord • Bokstavgåter • Lyd-diktat Bruk • Lage setninger muntlig for å vise at man kan bruke ordet i en sammenheng

2.trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold. Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting - Mål - Lesemåter - Nye sjangere (Sjangere fra tidligere år holdes ved like)	Mål • Være selvstendige lesere • Gjenfortelle sentrale hendelser i en lest tekst med egne ord • Lese en tekst og finne riktig svar på spørsmål • Sortere ut viktig og uviktig informasjon • Arbeide kreativt med tegning og skrivning i forbindelse med lesing Nye sjangere • Intervju • Dagbok • Referat • Brev • Lister f.eks: huskelister, handlelister, osv. • Statistikk • Tegneserie • Sammensatt tekst • Tabell/diagram • Vits	Lesemåter • Veiledet lesing • Repetert lesing • Høytlesing • Korlesing • Lesestund

Lærings- strategier Metakognitive, kognitive, sosiale og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluere eget arbeid for å nå læringsmål	Planlegge • Aktivere forkunnskap og erfaringer – idemyldring i fellesskap • Forstå hva man skal lære Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Overvåke egen forståelse • Visualisere • Begrepsbevissthet • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold Evaluere • Tenk over hva du har lært • Evaluering av læringsprosessen	Planlegge • VØS (i VØSLE) Gjennomføre • Læringspartnere – jobbe systematisk med Think – Pair – Share • Lytteposisjon (lytteoppdrag se vedlegg XXX) • Kolonnenotat • Venn-diagram • Styrkenotat (Se vedlegg XXX) • Spoletekst (Se vedlegg XXX) Evaluere • LE i VØSLE • Læresamtale • Læringslogg
Lesestrategier - Før lesing - Under lesing - Efter lesing	Før • Hente frem forkunnskap og tidligere erfaringer • Foregripe tekstens innhold ved å stille undrende spørsmål • Vurdere tekstens form	Før • BISON med modellering av lærer • Tankekart med tegning og/eller skrift • Paratekst Under

	Under • Være bevisst på at man har med seg tankene sine • Reflektere over tekstens innhold • Reflektere over egen forståelse • Gjennom modellering få innsikt i strategier man kan bruke for å gjenopprette forståelse Etter • Integrere det du har lest med det du kan fra før • Vurdere om det er et budskap • Skjemabygging • Utvide den proksimale utviklingssonen	• Nøkkelord/setninger • Stoppe og gjenfortelle • Lesetegn: ! ? • Leseoppdrag • Undringsspørsmål - stille spørsmål framover i teksten sammen med læringspartner Etter • Reflektere • Svare på spørsmål • Lage spørsmål – FoSS og spørsmålsmatrisen til Blooms, med vekt på refleksjon • Gjenfortelle • Kolonnenotat • Dramatisere / rollespill • Læresamtale • Uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegning og andre estetiske uttrykk
Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold - Form - Bruk	Utvide ordforrådet Forstå og bruke hverdagsord og fagord knyttet til ulike fag og tema. 2-3 ord i uka. Visualiseres i klasserommet og danner grunnlaget for klassens ordbank. Taktil støtte skal etterstrebes. Analysebegreper; form, farge, mønster, stilling, funksjon, antall, størrelse, plass, retning, lyd, stoff,	Innhold • Synonymer • Assosiasjonslæring • Forskjellslæring • Likhetslæring – delvis og fullstendig Form

	overflate, temperatur, smak, lukt, vekt, forandring, tid, verdi, bevegelse, måleenheter. Systematisk arbeid med sentrale begrepskategorier (Språkbroen s. 99) Nye ordklasser • Determinativer – tallord • Determinativer – påpekende pronomen (denne, disse) • Interjeksjoner	• Ikke lydrette ord/trollord • Diftonger • Klappe stavelser • Lesing av non-ord (Ord som ikke betyr noe) • Diktat • Syntaks – punktum og stor bokstav Bruk • Kombinere ulike begreper i en sammenheng • Kan kategorisere ord og begreper i begrepssystemer • Bruker nye ord og begreper i tale • Kan forklare nye ord og begreper

3.trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold. Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting - Mål - Lesemåter - Sjangere	Mål • Ut fra instruksjon forstå formålet med lesinga og kunne gjengi det • Ut fra instruksjon velge lesemåte ut fra formålet • Ut fra instruksjon endre lesemåte ved behov og reflektere over dette i samspill med andre Nye sjangere • Rapport • Ordtak • Kart og koordinatsystem • Brosjyre • Myter/sagn • Artikkel • Reklame • Drama / skuespill	Lesemåter • Skumllesing for å skaffe seg en helhetsoversikt • Letelesing for å finne eksakte opplysninger i teksten • Korlesing • Høytlesing av lærer/elev • Veiledet lesing • Repetert lesing • Samarbeidslesing
Læringsstrategier	Planlegge • Aktivere forkunnskap og erfaringer • Forstå hva man skal lære	Planlegge • VØS (i VØSLE)

Metakognitive, kognitive, sosiale og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluere eget arbeid for å nå læringsmål	Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Overvåke egen forståelse • Visualisere • Begrepsbevissthet • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold Evaluere • Tenk over hva du har lært • Evaluering av læringsprosessen	Gjennomføre • Læringspartnere – jobbe systematisk med Think – Pair – Share • Lytteposisjon (lytteoppdrag se vedlegg XXX) • Kolonnenotat • Styrkenotat (Se vedlegg XXX) • Spoletekst (Se vedlegg XXX) Evaluere • LE i VØSLE • Læresamtale • Læringslogg
Lesestrategier - Før lesing - Under lesing - Etter lesing	Før • Hente fram forkunnskap og tidligere erfaringer på egen hånd • Undringsspørsmål - stille seg spørsmål framover i teksten på egenhånd • Kunne foregripe teksten gjennom sjangerbevissthet i samarbeid med andre Under	Før • BISON • Strukturert tankekart med modellering • Paratekst • Leseposisjon Under • Prosessnotat • Nøkkelord/setninger

	• Være bevisst på at man har med seg tankene sine • Reflektere over tekstens innhold Etter • Integrere det du har lest med det du kan fra før • Skjemabygging • Utvide den proksimale utviklingssonen	• Stoppe og gjenfortelle • Kolonnenotat • Lesetegn: ! ? www Etter • Reflektere • Svare på spørsmål • Lage spørsmål – FoSS og spørsmålmatriksen til Blooms, med vekt på refleksjon • Gjenfortelle sentrale deler av teksten med et variert språk ved hjelp av setningsstartere • Kolonnenotat • Litterær samtale
Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold - Form - Bruk	Utvide ordforrådet Forstå og bruke hverdagsord og fagord: Jobbe med innhold, form og bruk med minst tre ord i uka knyttet til tema. Visualiseres i klasserommet og er grunnlaget for klassens ordbank. Taktil støtte skal etterstrebes. Analysebegreper; form, farge, mønster, stilling, funksjon, antall, størrelse, plass, retning, lyd, stoff, overflate, temperatur, smak, lukt, vekt, forandring, tid, verdi, bevegelse, måleenheter. Systematisk arbeid med sentrale begrepskategorier (Språkbroen s. 99)	Innhold • Homonymer • Antonymer • Assosiasjonslæring • Forskjellslæring • Likhetslæring – delvis og fullstendig • Begrepskart Form • Sammensatte ord Bruk • Skrive setninger med nye ord og begreper i en annen sammenheng

	Nye ordklasser (som elevene skal ha kjennskap til kjennetegn ved): • Substantiv • Determinativer – artikler • Adjektiv • Verb	• Kombinere ulike begreper i en sammenheng • Kan kategorisere ord og begreper i begrepssystemer • Bruker nye ord og begreper i tale • Kan forklare nye ord og begreper • Ordbok

4.trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold. Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting - Mål - Lesemåter - Nye sjangere (Sjangere fra tidligere år holdes ved like)	Mål • Finne ut av og forstå formålet med lesinga gjennom dialog • Reflekter sammen over hvilke lesemåter som best kan hjelpe en til å nå målene • Gjenfortelle sentrale hendelser i en lest tekst • Forstå og reflektere over hovedmomenter også i nynorske tekster. Nye sjangere • Koding/programmering • Argumenterende tekst ○ Søknad ○ Leserinnlegg ○ Bokanmeldelse • Bruksanvisning • Fabel • Oppslagsverk ○ Ordliste ○ Leksikon ○ Atlas	Lesemåter • Høytlesing • Korlesing • Skumlese • Nærlese • Samarbeidslesing/parlesing • Stillelesing • Felles lesing

Lærings- strategier Metakognitive, kognitive, sosiale og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluerer eget arbeid for å nå læringsmål	Planlegge • Aktivere bakgrunnskunnskap, erfaringer og sette tema i sammenheng med tidligere læring • Forstå hva man skal lære Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Overvåke egen forståelse • Visualisere • Begrepsbevissthet • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold Evaluerer • Tenk over hva du har lært • Evaluering av læringsprosessen	Planlegge • VØS (i VØSLE) Gjennomføre • Læringspartnere – jobbe systematisk med Think – Pair – Share • Kolonnenotat • Venn-diagram • Styrkenotat (Se vedlegg XXX) • Spoletekst (Se vedlegg XXX) Evaluerer • LE i VØSLE • Læresamtale • Læringslogg • Kildekritikk

Lesestrategier - Før lesing - Under lesing - Etter lesing	Før • Hente frem forkunnskap og tidligere erfaringer i økende grad også selvstendig gjennom å stille seg selv spørsmål man har fått modellert tidligere år • Foregripe tekstens innhold ved å stille undrende spørsmål • Vurdere tekstens form og sjanger Under • Være bevisst på at man har med seg tankene sine • Reflektere over tekstens innhold • De 9 lure leseknep er automatisert Etter • Integrere det du har lest med det du kan fra før. • Skjemabygging • Utvide den proksimale utviklingssonen	Før • BISON • Paratekst • Tenkeskriving • Strukturert tankekart Under • Nøkkelord/setninger • Stoppe og gjenfortelle • Lesetegn: ! ? www • Leseoppdrag Etter • Reflektere • Svare på spørsmål • Lage spørsmål – FoSS og spørsmålmatriksen til Blooms, med vekt på refleksjon • Gjenfortelle • Kolonnenotat • Litterær samtale

Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold - Form - Bruk	Utvide ordforrådet Forstå og bruke hverdagsord og fagord: Jobbe med innhold, form og bruk med minst tre ord i uka knyttet til tema. Analysebegreper; form, farge, mønster, stilling, funksjon, antall, størrelse, plass, retning, lyd, stoff, overflate, temperatur, smak, lukt, vekt, forandring, tid, verdi, bevegelse, måleenheter. Nye ordklasser (som elevene skal ha kjennskap til bøyingsmønstre og funksjon): • Substantiv • Verb • Adjektiv	Innhold • Metaforer • Assosiasjonslæring • Forskjellslæring • Likhetslæring – delvis og fullstendig Form • Morfologi – stamme, rot og endelser – grammatikk og bøyning • Fonologi – ikke-lydrette ord • Syntaks – setningsstruktur og ordstilling Bruk • Kan bruke og lage metaforer med begreper i en gitt kontekst • Kan bruke sammenligninger muntlig og skriftlig

5.trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold. Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting - Mål - Lesemåter - Nye sjangere (sjangere fra tidligere holdes ved like)	Mål • sette ord på formålet med lesingen av en gitt tekst gjennom veiledning. • velge lese måte ut fra formål med lesinga gjennom veiledning. • endre lese måte ved behov gjennom modellering og veiledning. • bidrar aktivt til å utvikle kjennetegn på måloppnåelse. • Bruke sjangerkunnskap aktivt for å øke leseforståelsen Nye sjangere • Selvbiografi • Biografi	Lesemåter • Skumlesing • Nærlesing • Letelesing/søkelesing • Ikke-lineær lesing • Samarbeidslesing/parlesing • Stillelesing • Felles lesing

Lærings- strategier Metakognitive, kognitive, sosiale og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluere - egget arbeid for å nå læringsmål	Planlegge • Aktivere bakgrunnskunnskap og erfaringer • Forstå hva man skal lære • Elevene bidrar til å utvikle læringsmål og kriterier for eget arbeid med økende grad av selvstendighet Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Overvåke egen forståelse – begreper og det som står mellom linjene • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold og kan kategorisere den ut fra ulike kriterier • Sammenligne ny kunnskap med annen kunnskap/erfaring • Sette ny kunnskap i sammenheng med annen kunnskap/erfaring • Snakke med seg selv underveis og opprettholde innsatsvilje også i møte med krevende fagstoff Evaluere	Planlegge • VØSLE Gjennomføre • Fler-kolonnenotat • Venn-diagram • Strukturert tankekart • Kolonnenotat • Styrkenotat og spoletekst • Litterær samtale • Læresamtale • Multippel lesing Evaluere • Læringslogg • LE i VØSLE • Evalueringssamtaler • Egenvurdering – tommel opp eller ned • Kameratvurdering • Kildekritikk

	• Tenk over hva du har lært • Evaluere læringsprosessen – har jeg lært det jeg skal? Brukte jeg hensiktsmessige verktøy og metoder? Hvilke sider av læringsprosessen kan jeg overføre til kommende læringssituasjoner? Hvordan fungerte planleggingsfasen og gjennomføringsfasen?	
Lesestrategier - Før lesing - Under lesing - Etter lesing	Før • Bruke sjangerkunnskap til å foregripe teksten/forutsi innhold. • Avklare hensikten med lesinga – vurdere alternative lese måter Under • Lese en tekst og finne riktig svar på spørsmål ut fra Blooms taksonomi • Sortere ut viktig og uviktig informasjon Etter • Gjenfortelle sentrale hendelser i en lest tekst • Sette ord på leseopplevelsen • Vurdere valg av lese måter og om de var hensiktsmessige ut fra formål med lesingen	Før • BISON • Paratekst • Strukturert tankekart • Tenkeskriving Under • Prosesnotat • Nøkkelord • Temasetninger • Stoppe og gjenfortelle • Søkelesing • Lesetegn: ! ? www ☺ ☹ • Leseoppdrag Etter • Være (selv)kritisk til egen forståelse

		• Lage og svare på spørsmål (FoSS og Blooms taksonomi) • Lage tidslinje • Gjenfortelle • Litterær samtale • Læresamtale
Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold - Form - Bruk	Utvide ordforrådet Forstå og bruke hverdagsord og fagord: Jobbe med innhold, form og bruk med minst fire ord i uka knyttet til tema. Analysebegreper; form, farge, mønster, stilling, funksjon, antall, størrelse, plass, retning, lyd, stoff, overflate, temperatur, smak, lukt, vekt, forandring, tid, verdi, bevegelse, måleenheter. Nye ordklasser • Adverb • Konjunksjoner	Innhold • Assosiasjonslæring • Forskjellslæring • Likhetslæring – delvis og fullstendig Form • Rettskriving • Tegnsetting • Forkortelser; dvs, etc.. • Morfologi – stamme, rot og endelser – grammatikk og bøyning • Fonologi – ikke-lydrette ord • Syntaks – setningsstruktur og ordstilling Bruk • Overføre et begrep til andre kontekster • Kan tilpasse språk og bruk av ord/begreper til ulike kontekster og forstå hva som til enhver tid er relevant og hensiktsmessig.

6.trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold. Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting: - Mål - Lesemåter - Nye sjangere (sjangere fra tidligere år holdes ved like)	Mål • Gjennom samtale finne frem til formålet med lesingen • Gjennom samtale velge lese måte og endre den ved behov • Gjenfortelle sentrale hendelser i en lest tekst med et variert språk • Skille mellom hovedidé og detaljer i en tekst. • Kunne sammenligne forskjellige tekster om like eller ulike temaer (til hjelp for å vurdere, analysere og reflektere over en tekst). Nye sjangere • Roman • Novelle	Lesemåter • Høytlesing • Korlesing • Skumlesing • Nærlesing • Scanning • Ikke-lineær lesing

Lærings- strategier Metakognitive, kognitive, sosiale og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluerer eget arbeid for å nå læringsmål	Planlegge • Aktivere bakgrunnskunnskap og erfaringer • Forstå hva man skal lære • Elevene bidrar til å utvikle læringsmål og kriterier for eget arbeid med økende grad av selvstendighet Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Snakke med seg selv underveis og opprettholde innsatsvilje også i møte med krevende fagstoff • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold og kan kategorisere den ut fra ulike kriterier • Sammenligner med annen kunnskap/erfaring • Setter i sammenheng med annen kunnskap/erfaring • Jevnlige underveisvurderinger med konkrete tips om videre utvikling • Fordype seg i arbeid over lengre tid	Planlegge • Tankekart • VØS (i VØSLE) Gjennomføre • Venn-diagram • Styrkenotat/spoletekst • Litterær samtale • Læresamtale Evaluerer: • LE (i VØSLE) • Læringslogg • Være (selv)kritisk • Kildekrikk og vurdering av kildens opphav

	Evaluer • Tenk over hva du har lært Evaluering av læringsprosessen – har jeg lært det jeg skal? Brukte jeg hensiktsmessige verktøy og metoder? Hvilke sider av læringsprosessen kan jeg overføre til kommende lærings situasjoner? Hvordan fungerte planleggingsfasen og gjennomføringsfasen?	
Lesestrategier - Før lesing - Under lesing - Etter lesing	Før • Bruke sjangerkunnskap til å foregripe teksten/forutsi innhold. • Avklare hensikten med lesinga – vurdere alternative lese måter Under lesing • Kunne lese en tekst og finne riktig svar på spørsmål ut fra Blooms taksonomi • Kunne sortere ut viktig og uviktig informasjon Etter • Kunne gjenfortelle sentrale hendelser i en lest tekst • Sette ord på leseopplevelsen • Vurdere valg av lese måter og om de var hensiktsmessige ut fra formål med lesingen	Før • BISON • Paratekst • Strukturert tankekart Under • Prosessnotat • Nøkkelord • Temasetninger • Stoppe og gjenfortelle • Kolonnennotat • Søkelesing • Lesetegn i fagtekst: ! ? www 😊 ☹️ ⏪ • Lesetegn i skjønnlitteratur: PS, IPS, YPS, MS, Etter • Reflektere • Svare på spørsmål (FoSS og Blooms)

		• Lage tidslinje • Gjenfortelle • Kolonnenotat
Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold - Form - Bruk	Utvide ordforrådet Forstå og bruke hverdagsord og fagord: Jobbe med innhold, form og bruk med minst fem ord i uka knyttet til tema. Begreper elevene skal lære: Reflektere, Vurdere, Anvende, Sammenligne, Ordklasser, Lesestrategier, Tegnsetting, Sjanger, Addisjon, Subtraksjon, Divisjon, Multiplikasjon, Like verdi, Fellesnevner, Brøk, Prosent, Geometri, Diktatur, Styreform, Verdensdel, Tidslinje, Middelalder, Redskaper, Ressurs, Økologisk, Bærekraftig, System, Stoff, Fotosyntese, Energi, Energikilde, Fossil, Pubertet, Funksjon, Organ, Filosofi. Nye ordklasser: • Subjunksjoner • Bruke kunnskaper om ordklasser og syntaks til grunnleggende setningsanalyse	Innhold • Assosiasjonslæring • Forskjellslæring • Likhetslæring – delvis og fullstendig Form • Morfologi – stamme, rot og endelser – grammatikk og bøyning • Fonologi – ikke-lydrette ord • Syntaks – setningsstruktur og ordstilling Bruk • Overføre et begrep til andre kontekster • Kan tilpasse språk og bruk av ord/begreper til ulike kontekster og forstå hva som til enhver tid er relevant og hensiktsmessig.

7. trinn:

Område i leseopplæringen	Innhold Elevene skal mestre å:	Verktøy, metoder
Målretting - Mål - Lesemåter - Nye sjangere (sjangere fra tidligere år holdes ved like)	Mål • Selvstendig finne formålet med lesinga • Selvstendig velge lesemåte ut fra formål • Endre lesemåte ved behov • Være autonome i arbeidet med målretting Nye sjangere • Kåseri • Kronikk • Formler (matematikk og naturfag, to ulike sjangere)	Lesemåter • Høytlesing • Korlesing • Skumlesing • Nærlesing • Scanning • Ikke-lineær lesing
Læringsstrategier Metakognitive, kognitive, sosiale	Planlegge • Aktivere bakgrunnskunnskap og erfaringer • Forstå hva man skal lære • Være autonome i valg av læringsstrategi ut fra mål og fagstoff og regulere bruken underveis	Planlegge • VØS (i VØSLE) Gjennomføre • Kolonnenotat

og affektive strategier - Planlegge - Gjennomføre - Evaluere eget arbeid for å nå læringsmål	Gjennomføre • Organisere ny informasjon alene og i samarbeid med andre. • Overvåke egen forståelse • Begrepsbevissthet • Gjengi og oppsummere alene og i samarbeid med andre • Vurdere tekstens innhold • Sammenligner med annen kunnskap/erfaring • Setter i sammenheng med annen kunnskap/erfaring • Snakke med seg selv underveis og opprettholde innsatsvilje også i møte med krevende fagstoff Evaluere • Tenk over hva du har lært • Evaluering av læringsprosessen	• Venn-diagram • Styrkenotat/spoletekst • Litterær samtale • Læresamtale • Sammenligne hypoteser med lest tekst • Multippel lesing Evaluere • Reflektere • Være (selv)kritisk • Svare på spørsmål • Lage spørsmål – FoSS og spørsmålmatriksen til Blooms • LE i VØSLE • Læringslogg • Evaluere utbyttet av lesingen • Kildekritikk og vurdering av kildens opphav
Lesestrategier - Før lesing - Under lesing	Før • Hente frem forkunnskaper og tidligere erfaringer • Bruke kunnskap om sjanger til å foregripe innhold	Før • BISON • Paratekst • Strukturert tankekart • Sjangerkjennetegn

- Etter lesing	• Lage hypoteser over innhold Under • Kunne lese ulike tekster om samme tema og hente ut lik og motstridende informasjon (múltippel lesing) • Bruke egen erfaring og bakgrunnskunnskap (om språk, innhold, struktur og virkemidler) for økt leseforståelse • Forstå setningsstrukturer og tekststrukturer • Forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger "mellom linjene" • Analysere, trekker slutninger og tenker framover Etter • Vurdere innledende hypoteser om innhold • Gjenfortelle sentrale hendelser i en lest tekst • Finne riktig svar på spørsmål • Sortere ut viktig og uviktig informasjon • Bruke kunnskaper om sjangerkjennetegn til å finne, tolke og reflektere over innholdet i en lest tekst • Formulere egne meninger om det som står i teksten	• Lage hypoteser om innhold Under • Prosessnotat • Nøkkelord • Temasetninger • Leseoppdrag/bestilling • Stoppe og gjenfortelle • Styrkenotat • Lesetegn i fagtekst: ! ? www 😊 😞 «» R (refleksjon) • Lesetegn i skjønnlitteratur: PS, IPS, YPS, MS, Etter • Gjenfortelle • Lage tidslinje • Kolonnennotat • Litterær samtale • Læresamtale

	• Vurdere forfatterens mening og budskap • Sammenligne teksten med lignende tekst eller andre kilder	
Ordlæring - Utvide ordforrådet - Innhold - Form - Bruk	Utvide ordforrådet Forstå og bruke hverdagsord og fagord: Jobbe med innhold, form og bruk med minst fem ord i uka knyttet til tema. Bruker fonologiske strategier for å lese nye ord eller korrigere egen lesing Videreutvikler ortografiske strategier Nye ordklasser: • Determinativer • Adverb Målet er at elevene skal bruke kunnskaper om ordklassene fra tidligere år for å utføre grunnleggende setningsanalyse.	Innhold • Assosiasjonslæring • Forskjellslæring • Likhetslæring – delvis og fullstendig Form • Morfologi – stamme, rot og endelser – grammatikk og bøyning • Fonologi – ikke-lydrette ord • Syntaks – setningsstruktur og ordstilling Bruk • Kjenner til ordets stilistiske og sosiale bruksområder og velger ord/begreper som er hensiktsmessige ut fra den sosiale konteksten eleven befinner seg i • Kan reflektere rundt ordets avledningsmuligheter

11. Eksempel på plan for dokumentasjon av leseprogresjon. 3 stopp - punkt pr. semester.

Trinn	Høst			Vår		
1	Carlsten bokstav-prøve + NSL	LUS	LUS	Carlsten bokstavprøve	LUS	Statlig kartleggingsprøve 1
2	Statlig kartleggingsprøve 1 – retest: Særlig oppmerksomhet på delprøve 7 og 8 med fokus på forståelse.	LUS	LUS	LUS	LUS	Statlig kartleggingsprøve 2
3	Statlig kartleggingsprøve 2 – retest: Særlig oppmerksomhet på delprøve 7 med fokus på forståelse.	LUS	LUS	LUS	LUS	Statlig kartleggingsprøve 3
4	Statlig kartleggingsprøve 3 – retest: Særlig oppmerksomhet på delprøve 3 og 4 med fokus på forståelse.	LUS	LUS	LUS	Øveoppgaver til NP – fokus på finne – tolke - reflektere	Overgangsprøve
5	NP	LUS	Retest NP – enkelte delområder	LUS	LUS	Retest NP – enkelte delområder
6	Kartleggingsprøve Damms leseunivers (Astrid Roe)	LUS	LUS	Osloprøven	LUS	LUS
7	LUS	LUS	7. kl prøve	LUS	LUS	Overgangsprøve

LUS oppdateres kontinuerlig når man ser framgang i elevenes lesekompetanse. Stoppunkt to ganger i semesteret hvor man diskuterer elevenes leseutvikling på team/trinn med ledelsen.

Leseprotokoll utføres på svake avkodere. Tiltak for å bedre leseflyt: Repetert lesing

Skolen må ha en systematikk for stopp - punktene.

- Hvem skal være med på analyse og drøftinger av utfordringer?
- Hvem skal informeres?
- Hvem skal ha ansvar for å utforme og følge opp tiltak?

9.Oppfølging av nasjonale prøver

Nasjonal prøve i lesing 5.trinn	Mestringsnivå 1 Antall elever			Mestringsnivå 2 Antall elever			Mestringsnivå 3 Antall elever	
	1A: 0 - 6	1B: 7 - 12	1C: 13- 14	2A:15 - 16	2B:17 - 21	2C:22 - 23	3A:24 - 25	3B:26 - 30
Resultater								
Ambisjoner / målepunkt								

Når grenseverdiene for de ulike mestringsnivåene er klare, fyller man inn tallverdiene i kolonnene. Vær oppmerksom på:

- elever som ligger i gråsonen mellom to nivåer
- elever som ligger i kategori 1A og 1B (Disse elevene må ha særskilt oppfølging. Se individuell plan)
- elever på mestringsnivå 3, særlig 3B. (Vurder om noen av disse elevene skal ha individuell plan.)

Individuell plan for oppfølging av leseprogresjon

Elevens

navn: Klasse:

Planen gjelder for

perioden:

Ansvarlig lærer:

Elevens dokumenterte utfordringer i lesing

Dato	Kartleggingsmaterieell / metode	Utfordring i lesing

Minimum 3 dokumenterte stopp-punkt pr. semester

Mål:

Tiltak: